

1966 őszenek időjárása

Az elmúlt időszak időjárását általában a szép, hosszú ős jellemzi. Bár *szeptember* első fele még csapadékos és hűvös volt, második fele száraznak mondható.

A hőmérséklet eloszlása nem volt egységes. A hónap középső napjai országosan melegek voltak 26—31°C-os maximummal. A legerősebb lehűlés 21-e körül volt 2—7 fokkal. Általában az egész hónap a sokévi átlagnál kissé hűvösebb volt, különösen az ország keleti felén.

Meglehetősen egyenlőtlen volt a csapadék területi eloszlása is a gyakori záporok miatt. Átlagosnál csapadékosabb terület Nagykanizsa—Zalaegerszeg, Cegléd, Hajdúhadház és Nyíregyháza—Kisvárdá—Mátészalka térségében alakult ki. Igen száraz volt a Kis-Alföld, a Dunántúli Középhegység, a Börzsöny, Cserhát vidéke, hol a havi csapadék az átlag $\frac{1}{4}$ -ét sem érte el. 50%-on alul maradt a csapadék az ország déli részén is.

Októberben rendkívül meleg, szép időjárásban volt részünk. A hőmérséklet havi középértéke országosan 4—5 fokkal volt a sokévi átlag felett. Különösen az első két hét volt meleg. Ebben az időszakban 26—28 fokos maximumok is előfordultak. A legerősebb lehűlés csak a hó utolsó két napján jelentkezett. Igen jellemző a hónap időjárására, hogy a nyári napok száma az ország középső részén 8—9 között változott. Fagyos nap pedig alig fordul elő egy-két helyen.

Rendkívül gazdag volt a hónap napsütésben. A napsütéses órák száma 20—50 órával múlta felül a sokévi átlagot.

Csapadék vonatkozásában az ország két jól elkülöníthető területre oszlott. A Sopron—Budapest—Hajdúhadház—Mátészalka vonalától északra, valamint a Körösök alatti területen a sokévi átlag feletti csapadék esett. Ezen belül Vác, a Kékes, Kisvárdá és Békéscsaba térségében a sokévi átlag 200%-át is meghaladta a leesett csapadék. A havi országos maximumot Kékestetőn mérték, 201 mm-rel. Az ország többi részén nem érte el a havi csapadék az átlagot. Sőt Nagykanizsa térségében az átlag felét sem.

November időjárását a bőséges csapadék jellemezte. A hónap első felében még 17—19 fokos maximumokat mértek, a második felében viszont 23-án és 29-én —4, —8 fokos lehűlés következett be.

Nem volt az országnak olyan területe, ahol a havi csapadék összege a sokévi átlag alá szállt volna. Az ország legnagyobb részén ennek másfél-kétszerese esett. A Dunántúl középső részén a Drávától a Dunáig, valamint az ország középső részén Dunaföldvár—Kiskunhalas—Kecskemét—Nagykőrös térségében, továbbá a Mátra vidékén Nyíregyházáig húzódva a sokévi átlag kétszeresénél is több esett. Sőt a Vértesben ennek háromszorosát is túlhaladta.

A legcsapadékosabb időszak a 11-e és 24-e közötti időszak volt. 12-e és 17-e között, továbbá 24-e és a 30-a között havazott. 15-én már az Alföld egyes területeit is néhány cm-es hó fedte. 25-ére a Bakonyban 20—30 cm-es hóréteg keletkezett, s 30-án az ország nagy részét hó borította.

A vázolt időjárás az erdőgazdasági munkákat sok tekintetben hátrányosan érintette.

Ez a hátrány legelőször a *csemetekertben* jelentkezett. A szokatlanul meleg és napfényes október nemcsak, hogy kitolta a vegetációs időszakot, s a lombhullás még november elején sem kezdődött, hanem a hosszú vegetációjú fajok, mint pl. az akác, ezüstfa, ezüstjuhar, fehérnyár, vöröstölgy, olasznyár, luc és duglászfenyő új hajtásokat hoztak. Ezeknél fagykárrel kell számolni. A késői lombhullás és talajszárazság miatt a csemete kiemelésének elkezdése 2—3 hetet késett. Majd a megindult munkát a korai hó, és talajfagy, vagy a túl sok eső akasztotta meg — főleg a kötöttebb talajú kertekben. A kora őszi, túl szép időjárás még azért is hátrányos volt, mert sok helyen szeptemberben is ápolni kellett az elgyomosodás meggátlása érdekében.

A fenti helyzet magával hozta az *erdőművelési* munkák fennakadását is. Igaz, hogy a szeptemberi kevesebb csapadék lehetővé tette a talajok jó előkészítését, az erdősítést azonban csemetehiány miatt nem tudták elkezdni. Viszont a kötöttebb talajon a szárazság miatt a talajelőkészítés 30—40%-kal többbe került. Mikor végre az erdősítés megindulhatott volna, novemberi esőzések és havazások akasztották meg a munkát. Annnyira, hogy egyes gazdaságok területén — főleg a hegy- és dombvidéken, valamint a délnyugat-Dunántúlon 50—60%-os lemaradást idézett elő.

Igen kedvező volt az őszi időjárás a makk beérésére és begyűjtésére. Helyenként igen nagy mennyiségű makkot tudtak begyűjteni. Jól teljesíthető volt a makkvetési terv is, kivéve a nyugati határszél, ahol a korai havazás ezt megakasztotta.

A *fahasználat és szállítás* terén az őszi időjárás inkább kedvezően ítéltető meg. Szeptemberben és októberben nemcsak, hogy a havi terveket teljesíteni tudták, hanem az

Hónap	M e g n e v e z é s	Magyar- óvár	Keszthely	Szent- gotthárd	Pécs	Buda- pest	Kalocsa	Szolnok	Miskolc	Kisvárdá	Debrecen	Békés- csaba	Kékes- tető	
Szept.	Havi középhőmérséklet °C	15,2	16,2	15,1	18,0	16,7	16,7	15,8	14,7	14,7	14,6	15,5	10,5	
	Eltérés a sokévi átlagtól	-0,8	-0,7	0	+0,2	-0,6	-0,8	-1,1	-1,1	-1,2	-1,7	-1,2	-0,9	
	Abszolút max.	°C	26,6	27,6	26,7	31,8	28,8	29,1	28,7	26,9	25,9	27,5	28,2	19,6
		nap	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
	Abszolút min.	°C	3,5	3,9	2,6	6,4	7,1	5,6	4,1	1,4	3,4	3,3	4,9	2,6
		nap	20	20	21	20	20	21	20	20	20	22	22	20
	Havi csapadékösszeg mm	9	48	56	15	17	42	34	31	54	47	45	15	
	Eltérés a sokévi átlagtól	-26	-9	-11	-33	-17	0	0	-18	+13	+6	+6	-40	
	Napsütés havi összege óra	200	207	167	251	209	—	235	201	159	197	217	216	
	Okt.	Havi középhőmérséklet °C	14,6	15,6	14,2	16,8	15,3	15,7	15,4	14,3	14,6	14,3	14,7	10,4
Eltérés a sokévi átlagtól		+4,6	+4,7	+4,7	+5,2	+4,2	+4,5	+4,8	+5,0	+4,8	+4,3	+4,1	+4,3	
Abszolút max.		°C	26,4	25,6	25,1	28,0	25,9	27,2	26,7	27,0	26,0	25,7	26,7	19,2
		nap	5	4	3, 5	4, 12	7	12	5	6	5	5	6	6
Abszolút min.		°C	0,0	0,2	-0,3	2,5	2,2	2,6	1,9	1,6	0,8	0,7	2,4	-5,2
		nap	30,31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31
Havi csapadékösszeg mm		35	36	54	5	62	42	42	71	112	54	103	209	
Eltérés a sokévi átlagtól		-21	-22	-16	-9	+6	-11	-2	+22	+61	+5	+55	+136	
Napsütés havi összege óra		160	180	148	174	165	—	172	153	160	167	158	143	
Nov.		Havi középhőmérséklet °C	4,0	4,2	2,9	5,3	5,3	4,8	5,0	4,8	5,1	4,8	5,6	0,5
	Eltérés a sokévi átlagtól	-0,9	-1,3	-1,5	-0,7	-0,3	-0,8	0	+0,9	+0,8	+0,1	+0,4	-0,2	
	Abszolút max.	°C	17,5	18,0	17,8	18,5	16,4	19,4	17,3	16,7	19,4	18,0	18,9	10,0
		nap	6, 7	7	6	6	5	5	4	7	6	4	5	7
	Abszolút min.	°C	-3,5	-4,2	-5,2	-4,4	-4,3	-4,6	-5,9	-3,9	-5,6	-7,2	-5,7	-9,7
		nap	29	15	28	29	29	27	28	29	29	28	28	30
	Havi csapadékösszeg mm	94	96	91	69	101	82	73	88	77	75	62	151	
	Eltérés a sokévi átlagtól	+41	+34	+29	-3	+32	+19	+19	+33	+26	+22	+5	+56	
	Napsütés havi összege, óra	55	45	53	49	32	—	43	23	47	38	49	—	

előző időszak lemaradását is pótolhatták. Egyedül novemberben keletkezett helyenként 20—30 százalékos lemaradás.

Erdővédelmi vonatkozásban sem volt különösebb hatás. A Dunántúlon helyenként a mélyfekvésű erdőkben vízállás keletkezett. Így pl. a Mecseki Erdőgazdaság területén mintegy 140 ha erdő pusztul. A verőfényes október kedvezett a *Lophodermium* terjedésének, és sok helyen a védekezést még októberben is folytatni kellett. A száraz szeptember és meleg október a rágcsálók rohamos elszaporodását idézte elő, de ennek szerencsére az esős november végét vetette. A huzamos ideig tartó szárazabb időjárás emelte a véralbuminos kezelés hatását.

Jelentős méretű időjárási kártétel az elmúlt őszen nem volt. A nyugati határszélen a korai hóesés 3000—4000 m³-es hótörést idézett elő. Okt. 30-án Füzérkomlóson kisebb viharok voltak. A Szolnoki erdőgazdaságnak a Tisza őszi áradása okozott nehézségeket.

A szokatlan meleg október nemcsak a csemetekerti vegetációt tolta ki, hanem sok helyen az erdő szokásos őszi színeződése is elmaradt.

Dr. Papp László

IRODALMI SZEMLE

A turisztika és az erdő. A lengyel közvéleményben nagy vitát váltott ki az erdészeti és faipari miniszternek a Szakszervezetek Országos Tanácsával és a Testnevelési és Turisztikai Főigazgatóság elnökével egyetértésben az erdei turisztika szabályozására vonatkozóan kiadott utasítása. A vitával kapcsolatban a „Politika” című lapban állást foglalt *Roman Gesing* erdészeti miniszter, a lengyel TV-ben pedig nyilatkozott dr. *Tadeusz Molenda* miniszterhelyettes. Az említett utasításban szabályozták általában a turisztikai forgalmat az erdőben és a következő erdőterületekre időszakos korlátozásokat léptettek életbe, ilyenek:

1. a 10 évnél fiatalabb erdősítések és természetes újulatok, amelyekben az emberek által okozható károknak helyrehozhatatlan következményei lehetnek,

2. azok az erdőrészek, amelyekben fahasználat vagy gyantászás folyik, továbbá a meredek hegyoldalakon álló erdőállományok, amelyeknek talaja az erózióknak leginkább ki van téve és végül az ún. vadbúvók, a hasznos vadak kedvenc tartózkodási helyei.

Az 1. és 2. pont alatt felsorolt erdőterületek a lengyel erdők mintegy 15%-át teszik ki. Megtiltották az erdőkben való sátorozást és a gépjárművek forgalmát. A motorke-rékpárok és gépkocsik számára csak azok az erdei utak szabadok, amelyek az erdőn át turista objektumokhoz vagy a kijelölt gépjármű parkírozási helyekhez vezetnek. A miniszter és miniszterhelyettes rámutatnak, hogy általában hasonló szabályozások találhatók az egész civilizált világban s a lengyel erdők továbbra is nyitva állnak a társadalom előtt. Arról van csupán szó az említett szabályozásban, hogy ezzel a lehetőséggel megfontoltan, kulturáltan éljenek s ne okozzanak könnyen elkerülhető károkat. Végső soron a kiadott utasítás azt a célt szolgálja, hogy a gyorsan növekvő turista hullám számára megőrizze és gazdagítsa az erdők értékét. Rámutatnak, hogy az erdő az embereké, de értékét és szépségét becsülni is kell és meg is kell védeni.

(Ref. dr. Keresztesi Béla)

Egyszerű módszer a nagyobb fák magasságmérésére kísérleti területeken gyakran szükséges. Mivel a Blume—Leiss-féle magasságmérővel *Abetz* és *Merkel* (1962) vizsgálatai szerint a kísérleteknél megkívánt pontosságot elérni nem lehet, azért *G. Zöffel*, (Graupa) új, viszonylag egyszerű magasságmérő eszközt szerkesztett. Ez négyszeres nagyságú, vízszintes és függőleges tengely körül forgatható céltávcsőből, valamint melléje szerelt fokbeosztásból áll. A fokbeosztást úgy szerkesztették meg, hogy a műszer beszüntése után a 0° és 180°-os irány a vízszintessel egybeesik. Így a vízszintessel bezárt szögek gyorsan és pontosan mérhetők.

A megmérni kívánt fának a műszertől való távolságát ismerni kell. Ennek meghatározásához segédeszközül egy 6 m-es, centiméterekre beosztott rudat alkalmaznak.